

УДК 811.111.81-13

DOI:<https://doi.org/10.31861/gph2025.852.106-115>**IMPLEMENTING “UNIVERSAL DESIGN FOR LEARNING”
IN TRANSLATION CLASSES****ВПРОВАДЖЕННЯ “УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ ДЛЯ НАВЧАННЯ”
НА ЗАНЯТТЯХ З ПЕРЕКЛАДУ****Олександра НУЗБАН¹, Людмила НІЖНИК², Микола ПРОХОРОВ³**

¹кандидат філологічних наук,
асистент кафедри лінгвістики та перекладу
факультет іноземних мов
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
o.nuzban@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-2726-2460>

²доктор філософії,
асистент кафедри лінгвістики та перекладу
факультет іноземних мов
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
l.nizhnyk@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6865-7648>

³кандидат політичних наук,
асистент кафедри лінгвістики та перекладу
факультет іноземних мов
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
m.prokhorov@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5827-2602>

The article is dedicated to the study of the implementation of the Universal Design for Learning (UDL) concept in the process of teaching translation for undergraduate students. The relevance of applying UDL in the context of war, digitalization, and globalization is justified, and the advantages of an inclusive and flexible learning environment are revealed. The research methods are described, including the analysis and synthesis of scientific sources, taxonomy, induction, deduction, and descriptive methods. The three main guiding principles of UDL are thoroughly analyzed: engagement, representation, action, and expression. Special attention is given to the history of the methodology, its neuro-scientific foundations, and structural organization. The practical part provides specific examples of integrating UDL principles into translation lessons, focusing on enhancing motivation, developing independence, creativity, and student collaboration. The types of activities where students could demonstrate active engagement and a high level of motivation in translation classes have been outlined. This includes: sight translation;

Нузбан О., Ніжнік Л., Прохоров М. Впровадження “універсального дизайну для навчання” на заняттях з перекладу. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. Вип. 852. С. 106-115. DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2025.852.106-115>.

interpreting speeches from the Speech Repository (which activates kinesthetic and auditory learning styles); liaison translation of dialogues; and conducting written translation following the strategic approach of the '5-step translation process'. The findings indicate that students' motivation increases when they are provided with choices within the learning process, a structured approach to written translation, and opportunities for reflective engagement. The article proves the effectiveness of UDL as a tool for creating an accessible and successful educational process.

Keywords: universal design for learning, translation studies, inclusive learning environment, teaching methodology, student motivation.

Стаття присвячена дослідженню впровадження концепції “Універсальний дизайн для навчання” (УДН) у процес викладання перекладу для студентів бакалаврського рівня. У роботі обґрунтовується актуальність застосування УДН в умовах війни, цифровізації та глобалізації, а також розкриваються переваги інклюзивного, гнучкого навчального середовища. Описано методи дослідження, зокрема аналіз і синтез наукових джерел, метод таксономії, індукції, дедукції та описовий метод. Детально проаналізовано три основні керівні принципи УДН: залучення, подання інформації, дію та вираження. Окрему увагу приділено історії виникнення методології, її нейронауковим засадам та структурній організації. У практичній частині наведено конкретні приклади інтеграції принципів УДН у навчальні заняття з перекладу, з акцентом на підвищення мотивації, розвиток самостійності, творчості та співпраці студентів. Окреслено види роботи на заняттях з перекладу, де студенти змогли проявити активне залучення і високий рівень мотивації. Сюди належать: переклад з аркуша; переклад промов із бази *Speech repository* (у ході якого актувуються кінестетичний та слуховий стилі навчання); абзацно-фразовий переклад діалогів та здійснення письмового перекладу згідно з стратегічним підходом “5-step translation process”. У результаті було встановлено, що мотивація студентів зростає при наявності вибору в початковому процесі, алгоритму дій у процесі письмового перекладу та участі у рефлексіях. Стаття доводить ефективність УДН як інструменту створення доступного та результативного освітнього процесу.

Ключові слова: універсальний дизайн для навчання, переклад, інклюзивна освіта, методика викладання, мотивація студентів.

I. ВСТУП

У період війни, цифровізації та глобалізації пошуки ефективних технологій навчання та викладання не втрачають своєї актуальності й затребуваності. Викладачі шукають та розробляють ефективні й креативні методики, які допоможуть покращити мотивацію та залученість студентів, створити атмосферу доброзичливості та співпраці, і загалом, досягнути кращих програмних результатів у навчанні. Втім, йдеться не лише про високі надбання у навчанні, але, перш за все, створення цінних, довірливих стосунків між викладачем і студентами, які сприятимуть розкритті їхніх талантів, впевненості, відповідальності і, відповідно, саморегуляції у навчальному процесі.

У цьому аспекті слід розглянути методику викладання “Універсальний дизайн для навчання” (далі УДН) / (Universal design for learning – UDL). Вона полягає у врахуванні потреб та можливостей усіх здобувачів освіти й усуненні потенційних перешкод у процесі навчання. Ідеться про створення гнучкого навчального середовища, в якому інформація подається різними способами, студенти залучаються до навчання різними методами, а також мають можливість обирати способи демонстрації своїх знань. Якщо розглядати Універсальний дизайн для навчання поруч з іншими навчальними методологіями, то він має тісний зв'язок із тими освітніми підходами, що орієнтовані на інклюзію, диференціацію та студентоцентроване навчання.

Метою запропонованої статті є визначення способів застосування УДН на заняттях з перекладу для студентів бакалаврівського рівня навчання. Об'єктом дослідження є методологічний підхід до навчання під назвою Універсальний дизайн для навчання, а предметом – шляхи його впровадження на заняттях з перекладу.

Новизна дослідження полягає у тому, що вперше проводиться аналіз способів упровадження УДН на заняттях з перекладу. Досі вивченням методології Універсальний дизайн у навчанні займалися члени американської наукової організації CAST (Центр Прикладних Спеціальних Технологій), серед яких вчені-розробники: Д. Роуз, Е. Мейер та Д. Гордон. В Україні питанням упровадження УДН у закладах вищої освіти загалом займалися О. Демиденко, М. Кабанець, В. Кругляк, М. Потапенко.

Методи дослідження охоплюють загальнонаукові і лінгвістичні методи: аналізу і синтезу, таксономії, порівняння, індукції, дедукції та опис. Зібравши наукову інформацію про методику УДН, ми розглянули окремо її три керівні принципи (*аналіз*), зіставили і порівняли одержані дані (*синтез* та *порівняння*). За допомогою методу *таксономії, індукції та дедукції* нам вдалося проаналізувати рекомендації до кожного принципу УДН та з'ясувати, як їх слід застосовувати на заняттях з перекладу. *Описовий метод* слугував оформленню науково-методологічної інформації.

II. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

На першому етапі дослідження було з'ясовано причини, що зумовлюють широке застосування методології УДН у навчанні різного віку учнів – від дошкільного віку до дорослих осіб.

УДН володіє такими перевагами:

- 1) Упровадження принципів універсального дизайну сприяє створенню інклюзивного навчального середовища.
- 2) Розробка курсу з урахуванням широкого кола потреб сприяє усуненню потенційних бар'єрів або зайвих труднощів у навчанні. До того ж, ці виклики можливо як передбачити перед розробкою навчального курсу, так і на етапі вже створеного курсу, який потрібно буде відкорегувати.
- 3) Надання студентам різних способів сприйняття, осмислення та вираження знань дозволяє їм взаємодіяти з матеріалом у зручний для них спосіб. У результаті, розвиваються сильні сторони студентів, що покращує їхню мотивацію, активність та незалежність.

Слід згадати й про те, що раніше, зокрема у період промислової революції, із метою одержання статистичних підрахунків, використовували поняття «середньостатистична людина», що вважалось нормою. Утім, як доводить сучасна наука, через значну індивідуальну варіативність людського мислення, середні показники не є ефективними для оцінки індивідуальних здібностей. Якщо виміряти індивідуальний потенціал окремої особи, результатом буде унікальне поєднання сильних і слабких сторін для кожного. Навчальні середовища, спроектовані для «середнього», насправді не підходять у жодному випадку, тому «середнього» просто не може існувати. Навчання, орієнтоване на «середню» людину, знищує талант і аби успішно розвиватися у 21 столітті, освітянам потрібно виховувати та розвивати найрізноманітніші прояви таланту.

З точки зору наведених аргументів, правомірність застосування концепції Універсального дизайну для навчання видається неабияк виправданою.

На другому етапі дослідження було розглянуто сутність аналізованої методології та її походження. Як йшлося раніше, УДН – це структура, спрямована на вдосконалення та оптимізацію викладання і навчання для усіх здобувачів освіти на основі наукових знань про те, як люди навчаються (Experience the Wonder of Learning). Із визначення бачимо, що назва «універсальний» реферує до всіх учнів і студентів. У контексті «наукових знань про те, як

люди навчаються” йдеться про те, що необхідно враховувати особливості функціонування мозку людини та сфер сприйняття. Мета УДН – забезпечити активну участь учня у навчальному процесі (*learner agency*). Ця участь має бути цілеспрямованою та рефлексивною, винахідливою та автентичною, стратегічною та орієнтованою на дії.

Дослідження принципів УДН ґрунтується на сучасних досягненнях нейронауки. Три базові принципи побудовані на знанні того, що наш мозок складається із трьох різних нейромереж: емоційної, пізнавальної та стратегічної. Керівні принципи УДН узгоджують ці три мережі з трьома основними принципами: емоційна мережа відповідає за **залучення**, пізнавальна – за **подання інформації**, а стратегічна – за **дію та самовираження** (CAST). У розробці навчального процесу три керівні принципи УДН працюють інтегровано.

Слід також зауважити, що методологію УДН було розроблено у 1990-х роках дослідниками з CAST (Центру прикладних спеціальних технологій), під керівництвом Девіда Г. Роуза. Попередні версії керівних принципів УДН значною мірою спиралися на дослідження у галузі когнітивної та освітньої психології для розробки конкретних рекомендацій і міркувань, які більш повно розкривають кожен із трьох принципів УДН. Ці джерела здебільшого були кількісними дослідженнями та зосереджувалися на навчанні в системі базової шкільної освіти (дошкільної, початкової та середньої). Поточна версія Керівних принципів УДН – версія 3.0, яка була створена у 2018 році, базується на попередніх дослідженнях, оновлює та розширює їх, охоплюючи ширше коло концепцій із таких галузей, як соціокультурні підходи до навчання, дослідження інвалідності та педагогіка, заснована на сильних сторонах учнів.

На третьому етапі аналізу було досліджено структуру УДН. Як було частково згадано раніше, структурно, досліджувана методологія представлена трьома керівними принципами: **залучення** (*engagement*), **подання інформації** (*representation*) і **дія та вираження** (*action and expression*). Кожен принцип вміщує рекомендації, які уточнюють його зміст та функції.

Доцільно, на нашу думку, проаналізувати наведену на рисунку інформацію. Отже, керівні принципи УДН представлені різними кольорами та розміщені у вигляді стовпців. Кожен принцип розписано за допомогою більш конкретних рекомендацій, які сприяють більш поглибленому розумінню того, що охоплює той чи інший принцип. Основна ідея цього графічного органайзера полягає у тому, щоб продемонструвати проєктування різноманітних способів кожного із керівних принципів. Причому, цілісно усі три принципи покликані забезпечити мету УДН – активну участь учня (див. рис. 1).

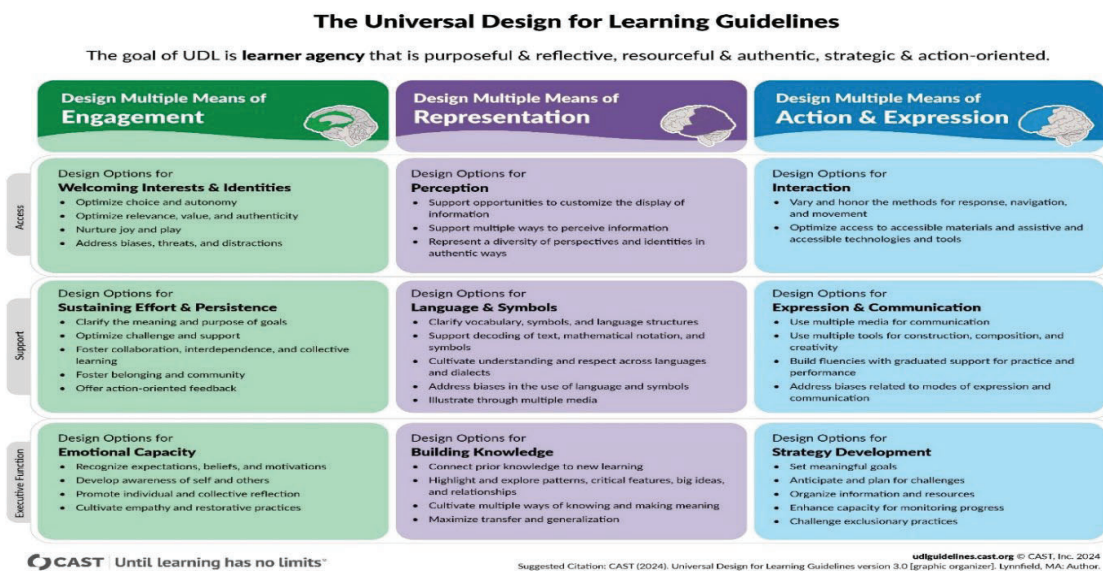

Рис. 1. Структурна організація УДН: керівні принципи та рекомендації до них

Зеленим кольором на рисунку подано перший принцип УДН – **залучення**. Першою рекомендацією до нього є “Залучення інтересів й ідентичностей”, яка реалізується шляхом:

- оптимізації вибору та автономії;
- оптимізації релевантності, цінності та автентичності;
- підтримки радості та гри;
- усунення упереджень, загроз і відволікань.

Наступною рекомендацією у межах першого принципу УДН є “Підтримка зусиль і наполегливості”, яка може бути досягнута через:

- прояснення сенсу і мети цілей;
- оптимізацію викликів і підтримки;
- сприяння співпраці, взаємозалежності та колективному навчанню;
- підтримка почуття належності та спільноти;
- надання зворотного зв'язку, орієнтованого на дії;

Останньою рекомендацією є “Емоційна саморегуляція”. Вона реалізується за допомогою:

- усвідомлення очікувань, переконань і мотивації;
- розвиток самосвідомості;
- сприяння індивідуальному й колективному рефлексивному мисленню;
- розвиток емпатії та практик відновлення взаємин;

Фіолетовим кольором на рис. 1 представлено другий керівний принцип – **подання інформації**, який і собі складається з трьох рекомендацій. Перша з них, “Сприйняття”, може бути втілена через:

- підтримку можливостей налаштувати спосіб подання інформації;
- концепцію різних способів сприйняття інформації;
- представлення різноманітних перспектив та ідентичностей автентичним способом.

Друга рекомендація “Мови та символи” передбачає такі процедури:

- уточнення словника, символів і мовних структур;
- підтримку декодування тексту, математичних позначень і символів;
- розвиток розуміння і поваги до різних мов і діалектів;
- усунення упереджень у використанні мови та символів;
- ілюстрування за допомогою медіа.

Нарешті, третя рекомендація “Формування знань” базується на таких ідеях:

- зв'язку попередніх знань із новими;
- виділенні шаблонів, ключових особливостей, основних ідей та взаємозв'язків;
- забезпеченні різних способів розуміння і створення сенсу;
- максимізації переносу й узагальнення;

Третій керівний принцип УДН, **дію та вираження**, представлено на рис. 1 блакитним кольором.

Першою рекомендацією до нього є “Взаємодія”, що ґрунтується на ідеях:

- варіативності і повазі до різних методів відповідей, навігації та руху;
- оптимізації доступу до матеріалів і допоміжних технологій та інструментів.

Наступна рекомендація, “Вираження та комунікації”, базується на таких засадах:

- використанні різних медіа для комунікації;
- застосуванні різних інструментів для створення, композиції та креативності;
- формуванні навичок за допомогою поступової практики та демонстрації;
- усуненні упереджень щодо способів вираження і комунікації.

Насамкінець, остання рекомендація третього принципу УДН, “Розвиток стратегії”, може бути досягнута через:

- постановку змістовних цілей;
- планування викликів і адаптації до них;
- організацію інформації та ресурсів;
- розвиток спроможності відстежувати власний прогрес;
- подолання практик, які дискримінують.

Отже, бачимо, що структура УДН є складною і неоднорідною, а тому потребує ретельного ознайомлення. Усі представлені рекомендації працюють цілісно заради створення доступного, інклюзивного навчання та подолання можливих перешкод.

На четвертому етапі дослідження було з’ясовано способи втілення керівних принципів УДН у викладанні перекладу для студентів-бакалаврів відповідних спеціальностей. Автори поділилися деякими педагогічними і навчальними техніками, які було апробовано на заняттях із перекладу. Важливо було визначити, які прийоми викликали у студентів найбільше схвалення.

Зауважимо, що метою керівного принципу **залучення** є підтримка інтересу студентів і формування мотивації. З цього приводу, у Глосарію освітньої реформи зазначено, що “залучення студентів визначається ступенем їхньої уваги, допитливості, інтересу, оптимізму та пристрасного ставлення, яке демонструють студенти під час навчання”. У рамках УДН залучення іменують “Чому” навчанням (*‘why’ of learning*), тобто береться до уваги те, як схопити та утримати інтерес і мотивацію учнів. Цей принцип також визнає, що студенти можуть бути мотивовані та залучені по-різному. Саме тому УДН надає множинні способи для заохочення інтересу та ідентичності, підтримки зусиль та наполегливості, а також розвитку емоційної стійкості.

Для оптимізації вибору і автономії, студентам слід надати можливість обирати тексти для перекладу (статті, уривки з фільмів, постів у соцмережах тощо) згідно з їхніми інтересами. Для оптимізації автентичності та релевантності, потрібно працювати над темами, близькими до реального життя (новинами, культурними відмінностями, гумором). Наступною вдалою технікою є гейміфікація – впровадження елементів гри (вікторин, квестів на переклад, “битви перекладачів” тощо). Для підтримки співпраці, студенти можуть працювати над перекладацькими проектами в парах або малих групах, наприклад, субтитрування відео, обговорення перекладацьких трансформацій певного твору, або ж дискусій щодо перекладацьких рішень у відтворенні безеквівалентної лексики, назв, термінів, скорочень тощо. Ще одним варіантом для роботи у групі є тренування абзацно-фразового перекладу та перекладу з аркуша. У першому випадку студенти працюють по троє, де один з них – перекладач, який перекладає в обидві сторони, а двоє інших – спілкуються українською та англійською мовами, відповідно. Для здійснення такого виду практики, викладач попередньо готує діалог, у якому репліки чергуються – одна написана українською, а інша – англійською. Студенти демонструють високий рівень мотивації, адже їм цікаво вміти перекласти різноманітну лексику з буденних, соціо-культурних контекстів. Це, з одного боку, створює для них певний виклик, а з іншого, дає їм змогу засвідчити свої знання обидвох мов: комунікативні навички, лексичний запас та мовленнєву гнучкість. Інший вид командної роботи – переклад з аркуша – потребує, зазвичай, двох осіб. Студенти отримують картки, на кожній із яких подано одне речення. Усі вони є впорядкованими відповідно до розгортання тексту. Студент (-ка) бере першу картку і, зачитавши вголос перше речення, передає її своєму колезі та одночасно перекладає його на цільову мову, а другий студент (-ка) слідує за можливими неточностями (їх потрібно фіксувати) або ж одразу допомагає із перекладом. Так відбувається із кожним наступним реченням. Є й інший спосіб роботи над перекладом із аркушем, коли, студент (-ка)

очима читає речення на картці, а перекладає попереднє, котре у цей час вже тримає у руках колега, слідкуючи за перекладом та даючи підказки за необхідності.

Після кожного із зазначених видів діяльності слід приділити час рефлексивному аналізу, коли студенти діляться враженнями, досвідом, обговоують цікаві та проблемні моменти. Студенти охоче ставляться до процесу рефлексії та часто демонструють результати глибоких спостережень.

Перейдемо до обговорення способів упровадження другого принципу УДН, а саме – **подання інформації**. Цей принцип також називають “Що” навчанням (*what of learning*) і він розглядає те, як подається контент і як студенти опрацьовують інформацію. Очевидно, що множинні способи представлення інформації надають студентам можливість по-різному здобувати знання. Як йшлося раніше, його метою є забезпечення доступності і зрозумілості навчального матеріалу. У зв’язку з тим, що принцип подання інформації задовольняє різні стилі навчання: підтримує учнів, які надають перевагу візуальному, слуховому чи кінестетичному стилю навчання, він також сприяє створенню інклюзивності. Водночас, акцентується увага на тому, що кожен учень має свої сильні сторони, уподобання та потреби. На заняттях із перекладу, як й інших дисциплін, множинність подання інформації охоплює такі можливості:

- 1) доступність матеріалів для курсу: звичні формати документів (doc, pdf, html); цифровий доступ до матеріалів; подкасти, субтитрування до відео тощо;
- 2) подача інформації через різні канали сприйняття: відео-записи лекцій; аудіо-файл із поясненням домашнього завдання; фото; інтерактивний контент; графічні зображення;
- 3) різні педагогічні техніки: гейміфікація; спільне навчання; самонавчання; оповідання історій; відуалізація інформації; аналіз випадків;
- 4) варіанти студентських робіт: концептуальні карти; ілюстрації; коментарі на веб-ресурсах (наприклад, у Moodle, Padlet, Miro Board etc.), записи в онлайн-глосаріях (Moodle).
- 5) розуміння та ключові поняття: силабус, який чітко пояснює результати навчання і очікування; підтримуване навчання; періодичне підведення підсумків; сесія питань і відповідей на заняттях; обговорення на онлайн-форумах.

Можна навести конкретні приклади впровадження другого принципу УДН у викладання перекладу. Отже, деякі ідеї охоплюють наступні:

- 1) практика синхронного перекладу, яка базується на застосуванні промови, розміщеної на веб-сайті “Speech repository” у вигляді аудіо-запису; роздатковий матеріал із лексику до аналізованого тесту; кабіна та устаткування для синхронного перекладу; візуалізація інформації – схема ключових технік для синхронного перекладу;
- 2) тренування навичок вільного усного перекладу, яке передбачає використання бази “Speech repository”. Студенти працюють над промовою у такому форматі: половина академічної групи виходить із кабінету на визначений час, а ті, хто залишилися, прослуховують промову англійською мовою один раз (без ведення записів). Після цього, студенти повертаються у аудиторію та працюють у парах. Ті, хто слухали аудіозапис, переказують зміст аудіо українською мовою тим, хто не слухав запис. Насамкінець, студенти, заслухавши вільний переклад українською, повинні на загаль переказати зміст аудіо вже англійською мовою. У цьому завданні тренується пам’ять та активуються різні навички: аудіювання, говоріння, вміння узагальнювати та вибирати ключові слова, які відображають кінестетичний та слуховий стилі навчання.

- 3) урок із закріплення лексичного матеріалу, який включає картки, інтерактивні ігри та концептуальні карти з подальшими коментарями на платформі Padlet, де потрібно зазначити 7 слів / виразів, які студенти найкраще запам'ятали;
- 4) практика проєктного навчання, де студенти можуть працювати над письмовим перекладом у міні-групах у традиційному форматі; записати переклад на відео / аудіо; попрацювати над перекладом у кабіні для синхронного перекладу (щонайменше 3 осіб). За відсутності відео, один студент (-ка) читає текст, інший перекладає у кабіні, а третій студент (-ка) оцінює якість перекладу за попередньо оголошеними критеріями. Важливо наголосити, що студенти здійснюють вибір формату самостійно. А, завершивши завдання, обов'язково йде обговорення і рефлексія того, що вдалося найкраще, чого навчилися, що було викликом тощо.

Перейдемо до аналізу третього принципу УДН – **дії та вираження** – і способів його впровадження на заняттях із перекладу. Його мета – дати студентам змогу проявити знання у різний спосіб. Цей принцип іменують “Як” навчанням (*‘how’ of learning*). Він розглядає як студенти взаємодіють із контентом та як вони можуть використати контент для створення певного продукту. Як відомо, цей продукт не є обмежений лише однією формою вираження. У такий спосіб, принцип дії та вираження сприяє інклюзивності, враховуючи потреби різних учнів; розвиває незалежність та саморегуляцію у навчанні, шляхом активації виконавчих функцій (ставлення цілей, самоорганізації, керування часом, прийняття рішень тощо) та, насамкінець, покращує мотивацію, наголошуючи на сильних сторонах учнів.

Згідно з першою рекомендацією під назвою “Взаємодія”, навчальне середовище має бути інклюзивним та гнучким. На заняттях із перекладу потрібно, щоб студенти мали можливість використовувати допоміжні технології (навігацію за допомогою одного перемикача, голосову активацію, розширену клавіатуру та ін.), щоб їхні місця для сидіння та парти, а також білу дошку можливо було регулювати, забезпечуючи комфорт та легкість пересування для кожного. Втім, визнаємо, що не кожна аудиторія може мати належне оснащення і це не має бути приводом до занепокоєння чи знецінення зазначених рекомендацій. У більшості випадків вчителі та учні виходять із власних можливостей і ресурсів, отож звернімо увагу на низку вказівок, які майже завжди можна втілити у реальному навчальному середовищі. Так, студентам повинні бути доступні варіанти для надання відповідей, наприклад писати олівцем, ручкою чи робити записи на електронному пристрої. Із власного досвіду зазначимо, що останнім часом студенти надають перевагу останньому способу і цей вибір слід враховувати. До того ж, студенти мають право на одержання додаткового часу на виконання завдання, оскільки можуть працювати у різному темпі.

Відповідно до другої рекомендації “Вираження та комунікації”, не існує однієї форми вираження контенту і необхідно залучати різні канали сприйняття. Наприклад, студенти можуть здати завдання у формі письмового перекладу, аудіоперекладу, відеокоментаря або презентації. Важливо також навчити студентів вирішувати проблему за допомогою більше, ніж одного способу. Для цього слід використовувати надбання сучасних цифрових та онлайн технологій, зокрема CAT-tools (Trados, Smartcat), Grammarly, онлайн-словників, штучного інтелекту. Зазначимо, що важливо правильно скеровувати роботу студентів із штучним інтелектом, давши їм чіткі вказівки щодо використання цього ресурсу та обговоривши потенційні ризики. Наприклад, доречно залучати ШІ лише на певних етапах – для генерації ідей, перефразування та перевірки перекладу. З цього приводу, ми вважаємо, що не слід навмисне уникати питання ШІ, наче його не існує, а навпаки, активно демонструвати студентам як ми його використовуємо – у яких випадках. Тоді у студентів виробиться певний етикет у використанні ШІ.

Наостанок, простежимо реалізацію третьої рекомендації “Розвиток стратегії”, яка передбачає виконання студентами виконавчих функцій, а саме: планування, організація

навчального процесу, ставлення цілей тощо. На заняттях із перекладу слід заохочувати самоперевірку, взаємооцінювання та обговорення варіантів перекладу. Крім того, важливо виробити в студентів підхід до аналізу тексту для перекладу. З огляду на це, доречно згадати про стратегію письмового перекладу, яка складається із п'яти кроків ("5-Step Translation Process"). Регулярно використовуючи її, студенти закріплюють алгоритм дій при письмовому перекладі, що є особливістю стратегічного мислення. Зупинимось дещо детальніше. На початку студенти роблять огляд тексту для перекладу: визначають жанр, тему, особливості стилю, тону та лексики (наявність термінів та вузьких понять). Після цього студенти приступають до письмового перекладу, поділяючи текст на логічні відрізки для перекладу, які містять не більше, ніж 10 слів. Третім кроком є перевірка, де студенти порівнюють переклад із оригіналом та виправляють можливі лексичні та граматичні неточності, а також деякі втрати чи спотворення змісту. Наступний крок – вкрай легкий: потрібно відкласти переклад на деякий час, щоб освіжити мислення. Вже на п'ятому етапі студенти перечитують лише сам переклад, не порівнюючи його з оригіналом. Тут мета полягає в абсолютному зануренні у цільову мову. У такий спосіб студенти зможуть перевірити, як сприймається переклад та, можливо, помітити й усунути стилістичні огріхи.

У рекомендації "Розвиток стратегії" йдеться також про вміння проводити моніторинг успішності. Завдання викладача полягає у спонуканні студентів до самооцінювання. Досягнути цього можна за допомогою технік: шкали самооцінювання, "вихідного квитка" (exit ticket), щоденника рефлексії тощо. На шкалі самооцінювання студенти відмічають той пункт, який відповідає їхній власній оцінці виконаного завдання. Запитуючи студентів: "What's the exit ticket for you?" / "Який Ваш вихідний квиток?", викладач насправді цікавиться, що саме зрозуміли студенти і як вони зможуть використовувати здобуті знання. Наостанок, щоденник саморефлексії є важливим етапом, оскільки дозволяє студентам проаналізувати свої сильні і слабкі сторони та слугує рушійною силою для збільшення мотивації.

III. ВИСНОВКИ

Універсальний дизайн для навчання (УДН) постає ефективною методологією організації навчального процесу, спрямованою на створення інклюзивного та гнучкого освітнього середовища, що враховує індивідуальні особливості кожного здобувача освіти. Розроблений на основі сучасних досягнень нейронауки, УДН ґрунтується на інтеграції трьох нейромереж мозку – емоційної, пізнавальної та стратегічної – що відображено у відповідних керівних принципах: залучення, подання інформації, дія та вираження.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що впровадження принципів УДН у процес викладання перекладу дозволяє не лише оптимізувати навчальний процес, але й значно підвищити рівень мотивації, залученості та академічної самостійності студентів. Запропоновані стратегії – зокрема надання вибору студентам, використання автентичних матеріалів, елементів гейміфікації, організація колаборативної роботи – створюють умови для розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та рефлексивного ставлення до процесу навчання. Крім того, УДН сприяє подоланню традиційної орієнтації на "середньостатистичного студента", натомість підкреслюючи необхідність врахування унікальності кожного здобувача освіти. Такий підхід дозволяє не лише розкрити особистісний і професійний потенціал студентів, а й сприяє формуванню компетентностей, необхідних для успішної реалізації в умовах динамічного та глобалізованого суспільства.

На заняттях із перекладу студенти продемонстрували значну зацікавленість у командній роботі, а також високий рівень залучення і мотивації, зокрема у таких видах роботи: перекладі з аркуша (із залученням карток); перекладі промов із бази Speech repository (із адаптацією до кінестетичного та слухового стилей навчання); абзацно-фразовому перекладі діалогів та здійсненні письмового перекладу відповідно до стратегічного підходу "5-step

translation process”. Загалом, студенти цінують можливість надання їм вибору в початковому процесі; наявність алгоритму дій у процесі письмового перекладу; та беруть активну участь у рефлексіях, що допомагає їм пізнати свій стиль навчання та навчальні здібності.

Отже, застосування принципів УДН у викладанні перекладу є обґрунтованим, актуальним та перспективним напрямом розвитку сучасної педагогічної практики, який вимагає подальшого вивчення, систематизації й удосконалення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Потапенко М. В., Демиденко О. І., Кругляк В. І. Універсальний дизайн у вищих освітніх закладах: особливості підходів та викладання. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. № 16. URL: https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/791?utm_source=chatgpt.com
- 5-Step Translation Process. URL: https://www.youtube.com/watch?v=tzllcW_9FoI
- CAST. Until Learning Has No Limits. Available at: [https://udlguidelines.cast.org/more/research-evidence/Experience the Wonder of Learning](https://udlguidelines.cast.org/more/research-evidence/Experience%20the%20Wonder%20of%20Learning). URL: <https://www.tlc-mtss.com/udl>
- Kabanets M. Promoting inclusive excellence through Universal Design for Learning in Ukrainian Universities. Peers.international, the open peer review platform. URL: https://peers.international/paper/promoting-inclusive-excellence-through-universal-design-learning-ukrainian-universities?utm_source=chatgpt.com
- Speech repository. URL: <https://speech-repository.webcloud.ec.europa.eu/>
- The Glossary of Education reform. URL: <https://www.edglossary.org/student-engagement/>

REFERENCES

- 5-Step Translation Process. URL: https://www.youtube.com/watch?v=tzllcW_9FoI
- CAST. Until Learning Has No Limits. Available at: [https://udlguidelines.cast.org/more/research-evidence/Experience the Wonder of Learning](https://udlguidelines.cast.org/more/research-evidence/Experience%20the%20Wonder%20of%20Learning). URL: <https://www.tlc-mtss.com/udl>
- Kabanets M. Promoting inclusive excellence through Universal Design for Learning in Ukrainian Universities. Peers.international, the open peer review platform. URL: https://peers.international/paper/promoting-inclusive-excellence-through-universal-design-learning-ukrainian-universities?utm_source=chatgpt.com
- Potapenko M. V., Demydenko O. I., Kryhliak V. I. Universalnyy dyzain u vyshchych osvitynikh zakladakh: osoblyvosti pidhodiv ta vykladannia. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 2025. Issue 16. URL: https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/791?utm_source=chatgpt.com
- Speech repository. URL: <https://speech-repository.webcloud.ec.europa.eu/>
- The Glossary of Education reform. URL: <https://www.edglossary.org/student-engagement/>

Отримано: 19 квітня 2025 р.

Прорецензовано: 25 квітня 2025 р.

Прийнято до друку: 30 квітня 2025 р.